

питання та перспективи використання оперативно-розшукових засобів у розкритті злочинів в умовах воєнного стану [Текст] : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 30 берез. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 120-124.

8. Незаконний обіг зброї як загроза національній безпеці. Цілі державної політики в сфері контролю за обігом зброї, повноваження державних органів в цій сфері. Центр безпекових досліджень “СЕНСС”. URL: <https://censs.org/nezakonnyy-obih-zbroyi-yak-zahroza-natsionalnyi-bezpetsi/>.

9. Про розвідувальні органи України : Закон України від 22.03.2001 № 2331-III (втратив чинність 24.10.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2331-14#Text>.

10. ЗВІТ Національної поліції України про результати роботи у 2021 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2021/Zvit_NPU_2021_.pdf.

11. ЗВІТ Національної поліції України про результати роботи у 2022 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/Zvit_polic_2022.pdf.

Мішура Максим Віталійович,
аспірант Національної академії внутрішніх справ

ЗЛОВЖИВАННЯ ВПЛИВОМ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН ДО СТ. 369-2 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Незважаючи на заходи, що вживаються з метою запобігання та протидії корупції в Україні питання протидії кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності залишаються актуальними. На цьому неодноразово наголошували вчені [1-6].

Серед таких деліктів заслугове на увагу зловживання впливом (ст. 369-2 КК. Зловживання впливом як прояв так званої «фонові» корупції є суспільно небезпечним діянням, що в більш складному контексті, аніж одержання чи надання неправомірної вигоди, «паразитуює» на відносинах публічного управління в державі. При цьому, як переконує практика правозастосування, описана в ст. 369-2 КК заборона є досить часто інкримінованою. Так, зокрема, в 2017 р. статистика була наступною: кількість осіб, вироки (постанови) щодо яких набрали законної сили – 157; виправдано осіб – 3; позбавлення волі – 3; штраф – 142; позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю – 22; звільнено від покарання – 3 [7].

Нагадаю: текст вітчизняного КК було доповнено статтею 369-2 КК 7 квітня 2011 р. на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення».

Загалом ознайомлення з офіційним текстом розглядуваної заборони демонструє, що протягом періоду її існування до неї вносились численні зміни. Ідеться про зміни, внесені згідно з Законами № 221-VII від 18.04.2013, № 222-VII від 18.04.2013, № 1261-VII від 13.05.2014, № 770-VIII від 10.11.2015, № 2617-VIII від 22.11.2018, № 524-IX від 04.03.2020. Серед них: розширення кола отримувачів неправомірної вигоди шляхом включення «третіх осіб» (Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» 2013 р.); виключення посилання в санкції статті на такий захід кримінально-правового характеру, як спеціальна конфіскація (Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо вдосконалення інституту спеціальної конфіскації з метою усунення корупційних ризиків при її застосуванні» 2020 р.); суттєве збільшення розміру покарання у виді штрафу (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»); викладення частин першої – третьої ст. 369-2 КК в новій редакції (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» 2014 р.).

У диспозиції першої частини досліджуваної заборони в її першій редакції йшлося про кримінальну протиправність пропозиції або надання неправомірної вигоди особі, яка пропонує чи обіцяє (погоджується) за таку вигоду вплинути на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави.

Натомість у чинній редакції ст. 369-2 КК ідеться про пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди особі, яка пропонує чи обіцяє (погоджується) за таку вигоду *або за надання такої вигоди третій особі* вплинути на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави *або місцевого самоврядування*. Як можна побачити, були внесені значні зміни в частині як адресатів отримання вигоди (третья особа), а також в частині адресатів впливу (особи, уповноважені на виконання функцій місцевого самоврядування).

У порівняльному контексті, друга частина досліджуваної заборони в чинній редакції зазнала ще більш суттєвих змін порівняно з першою редакцією. Наразі злочином визнається: прийняття

пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або пропозиція чи обіцянка здійснити вплив за надання такої вигоди. Раніше йшлося лише про: одержання неправомірної вигоди за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, або пропозицію здійснити вплив за надання такої вигоди.

Як бачимо, межі протиправної поведінки було істотно розширено за рахунок використання таких конструкцій, як: «прийняття пропозиції, обіцянки неправомірної вигоди», «одержання неправомірної вигоди для третьої особи», «обіцянка здійснити вплив за надання вигоди». Також ідеться про вплив не лише на осіб, уповноважених на виконання функцій держави, але й на уповноважених представників місцевого самоврядування.

Схожим чином було розширено коло проявів протиправної поведінки, описаних у третій частині двох заборон, поєднаних із вимоганням неправомірної вигоди: якщо в першій редакції ст. 369-2 КК йшлося виключно про одержання неправомірної вигоди за вплив на прийняття уповноваженою особою рішення, поєднане з вимоганням такої вигоди, то тепер більш широко: «прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, поєднане з вимоганням такої вигоди». Отже, з одного боку, спостерігається суттєве розширення кола протиправної поведінки, а з іншого боку – системність і послідовність законодавця в процесі внесення редакційних змін у ст. 369-2 КК.

У змісті порівнюваних приміток до ст. 369-2 КК ідеться по суті про одне й те ж саме, але «по-різному». У примітці першої редакції заборони зроблено «бланкетне» посилання на релевантні положення Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції»; натомість у примітці чинної редакції здійснено «відсильно-бланкетне» посилання на положення закону «Про запобігання корупції» та, відповідно, ч. 4 ст. 18 КК.

До слова, Закон «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 р. втратив чинність на підставі Закону «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. До того ж суб'єктний склад у ст. 18 КК було суттєво розширено шляхом включення ч. 3 і ч. 4, де описується широкий перелік видів службових осіб. Відповідно, зміст примітки до ст. 369-2 КК цілком логічно було «осучаснено» з урахуванням таких змін.

Нарешті критичне порівняння двох редакцій досліджуваної заборони демонструє, що чинна редакція ст. 369-2 КК передбачає значно більш суворе покарання порівняно з першою.

Так, діяння описане в ч. 1 чинної редакції карається: штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч НМДГ або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, або позбавленням волі на строк до двох років; у першій редакції каралось лише штрафом від двохсот до п'ятисот НМДГ або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років.

Діяння, описане в ч. 2 чинної редакції карається: штрафом від двох тисяч до п'яти тисяч п'ятисот НМДГ або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років; у першій редакції каралось у першій редакції каралось штрафом від семисот п'ятдесяти до однієї тисячі п'ятисот НМДГ або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років (отже відбулось посилення кримінально-правової санкції лише в частині розмірів штрафу).

Нарешті діяння, описане в ч. 3 чинної редакції, карається: позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з конфіскацією майна. Тобто санкція є ідентичною до видів і розмірів покарання в першій редакції ч. 3 ст. 369-2 КК.

Як висновок у цій частині варто зазначити, що чинна редакція ст. 369-2 КК передбачає дещо більш сувору санкцію порівняно з нормою-«попередницею».

Отже, викладене вище дає підстави стверджувати, що така інтенсивність законодавчих змін положень ст. 369-2 КК у частині описання криміноутворювальних ознак зловживання впливом та регламентації санкцій за це кримінальне правопорушення зорієнтована передусім на уточнення юридичної підстави кримінальної відповідальності за досліджуваний делікт та створення можливості призначення більш суворого покарання за його вчинення.

Список використаних джерел

1. Vozniuk A., Kamensky D., Dudorov O., Movchan R., & Andrushko A. Unconstitutionality of criminal liability for filing inaccurate information in Ukraine: critical legal analyses. *Cuestiones Politicas*. 2021. Vol. 39 (69). P. 133–145. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3969.07>

2. Вознюк А. А. Визнання статті 366-1 Кримінального кодексу України неконституційною: концептуальні вади прийнятого рішення. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 4 (117). С. 20–31. doi: <https://doi.org/10.33270/01201174.20>

3. Вознюк А. А. Декларування недостовірної інформації та умисне неподання декларації: нові моделі заборонних кримінально-правових норм. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2020. Вип. 4 (22). С. 104–120.

4. Дудоров О. Кримінально-правові аспекти незаконного збагачення (погляд теоретика в очікуванні судової практики). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 1. С. 129–142. URL: http://lsej.org.ua/1_2017/35.pdf

5. Михайленко Д. Г. Протидія корупційним злочинам засобами кримінального права: концептуальні основи : монографія. Одеса : Гельветика, 2017. 582 с.

6. Чернявський С. С., Вознюк А. А. Зарубіжний досвід правової протидії незаконному збагаченню. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 17 (1). С. 79–89. URL: <https://lawjournal.naiu.kiev.ua/index.php/lawjournal/article/view/1063>. doi: <https://doi.org/10.33270/04191701.79>

7. Яновська О. Кримінальна відповідальність за зловживання впливом (369-2 КК України). URL: https://www.supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Krim_vidp_zlov_vpl.pdf

Лігун Андрій Іванович,

аспірант Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

За загальним правилом, суб'єктивна сторона охоплює три ознаки: вину, мотив та мету, серед яких вина є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, а мотив і мета – необов'язковими чи факультативними. Вина, згідно з положеннями ст. 23 КК, виражається у формі умислу чи необережності. В теорії кримінального права вважають, що форма вини регламентується співвідношенням свідомості і волі як психічних елементів, що складають зміст вини, тобто відмінностями в інтенсивності та інтенсивності інтелектуальних і вольових процесів, що відбуваються в психіці особи [1, с. 15]. Форма вини може бути безпосередньо зазначена у кримінально-правовій нормі та встановлюватися завдяки викладу диспозиції статті в тексті кримінального закону або впливати з аналізу певних ознак складу кримінального правопорушення [2, с. 128].

Хоча у диспозиції статті 111-1 КК не міститься жодної конкретної вказівки на форму вини, на основі її аналізу можна зробити висновок, що колабораційна діяльність вчиняється виключно з умисною формою вини. Підтвердженням цьому слугує той факт, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 111-1 КК, сконструйоване як таке, що має формальний склад, а його наслідки знаходяться за межами складу кримінального правопорушення. Даний факт є свідченням того, що відповідальність за аналізовані посягання настає незалежно від їх спричинення.

Зважаючи на законодавче визначення необережності, в якому акцентується увага на суспільно небезпечних наслідках діяння, а вони